

INTRODUCCIÓ

CIDOB REPORT
02- 2018

Oh, estimat Al-Andalus. Oh, desposseït Al-Andalus. Creus que t'hem oblidat? No, ho juro per Al-là. Quin musulmà podria esborrar de la seva memòria Còrdova, Toledo i Xàtiva? Quin musulmà sincer no va jurar recuperar-te? Així que, tingues paciència, perquè no ets espanyol, no ets portuguès, ets Al-Andalus musulmà.» Amb aquestes paraules conclouia el comunicat emès el 30 de gener de 2016 per l'organització Estat Islàmic (EI) advertint de la imminència d'atacs a països europeus. Un any i mig més tard, EI reivindicava els atemptats de Barcelona i Cambrils, comesos els dies 17 i 18 d'agost de 2017 (17A). Aquests van sorprendre analistes i observadors, i no perquè Espanya no fos susceptible de rebre un atemptat, sinó perquè aquests es diferenciaven en certs aspectes dels perpetrats recentment en territori europeu.

Tant el perfil dels seus autors com les reaccions suscitées ens conviden a reflexionar sobre tres interrogants: per què va ocórrer el 17A? Qui són els responsables directes i indirectes d'aquesta tragèdia? Com evitar que això es reproduïxi? Totes tres són preguntes que s'acostumen a plantejar després de cada atemptat terrorista, però el 17A es va diferenciar per una qüestió fonamental: el caràcter fugaç dels debats posteriors als atacs. En aquest context, l'informe *Atemptats de Barcelona: reaccions, explicacions i debats pendents* té com a objectiu principal examinar els termes d'aquests debats, així com les respostes que es van donar a cadascuna de les tres preguntes.

A aquest efecte, els autors dels articles aborden els atemptats i les seves conseqüències des de múltiples perspectives. Moussa Bourekba se centra en l'anàlisi de les diferents lectures que van prevaler dels processos de radicalització i del que això significa per a la investigació i la presa de decisions. Blanca Garcés-Mascareñas examina les reaccions als atemptats des de dos àmbits: el polític i el de la societat civil, amb especial atenció a les narratives predominants sobre els atemptats,

els autors i les víctimes. Jordi Moreras identifica les principals singularitats d'aquests atacs, per tal de posar en dubte la rellevància de certs debats posteriors als atemptats (paper i representació de l'islam a Catalunya, qüestió de l'exclusió). Finalment, Fatima Lahnait explora —mitjançant una anàlisi comparativa— les principals estratègies implementades a Espanya i a Europa per prevenir l'extremisme violent. Així, aquesta autora mostra que, tot i el canvi d'estratègies —d'un enfocament securitari a una aproximació més comprensiva—, la lluita contra l'extremisme violent segueix requerint noves lectures del fenomen amb la finalitat de proporcionar eines adaptades als contextos locals.

Encara que sembli que la societat hagi passat pàgina, el debat relacionat amb els motius pels quals el grup de joves de Ripoll va decidir matar persones innocents continua obert. Per molt que avanci el debat sobre els factors de radicalització, no existeix a dia d'avui un consens pel que fa a la prevalença d'un factor sobre un altre. Reconèixer aquest límit metodològic representa, però, una oportunitat per als analistes, els investigadors i els decisors polítics: en lloc de recórrer a patrons uniformes basats en experiències anteriors, es tracta d'adoptar les aproximacions multidisciplinàries que requereixen els processos de radicalització, cada vegada més diversificats i multidimensionals. Només d'aquesta manera es podran imaginar estratègies comprensives, creatives i adequades a cada context, per lluitar contra una amenaça que, lluny d'esvair-se, segueix present i en constant mutació.

Moussa Bourekba
Investigador, CIDOB